

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 10. De mutuo secundum se,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

iure, is qui alicui negotio prepositus est ab alio: Istiusmodi sunt, tabernarij quibus domini vtuntur in vendendis, aut emendis vino, aut frumento, aut panno, aliisque mercibus: sunt etiam illi quibus dantur vestes circulerende: Itemque mulionum seu chedatorum, aut nautarum prefecti, per quos ditiores mercatores, suas negotiationes exequentur. Tenendum est vero in hac re de Infitore, eum a quo prefcitur in suis negotiis, tantum obligari ex contractibus quos celebrauerit in negotiis illis, quibus fuerit prepositus. & secundum conditiones illis adiunctas ab eo qui ipsum prefcit. Cui obligationi locum esse, etiam si in iure fuerit contractus post reuocationem eiusdem Infitoris; nisi ea sic publice propofita sit, vt nemo queat se exculare de illius ignorantia. Ita habetur ex lege Sed et si pupillus, ff. De inlitoria actione, §. Proscribere; vbi statuitur eiusdem reuocationem proponendam esse palam, claris literis, vnde possit de plano recte legi: ante tabernam scilicet, vel ante locum, in quo negotiatio exercetur: no quidem loco remoto, sed euidentis, atque literis ibidem vfitatis, ne quis causari possit eorum ignorantiam, aut se non obseruasse, quod publice positum erat, & passim legebatur.

DE PROCURATORE notandum est. Primo, dici eum qui aliena negotia mandato domini administrat; atque est contractibus per ipsum celebratis; obligare illum a quo est constitutus; nisi quod ultra eum datum generale mandatum, inter dum speciale requiratur: vt in matrimonio, ex Cap. vlt. de Procuratoribus, in 6. neque talem obligationem impediri Procuratoris reuocatione (etiam si de se vim habere reddendi irritum, quod gestum fuerit, iuxta Cap. Ex parte Dexani, De re scriptis) nisi ea intimata sit illi: ac etiam aliis quorum inter fuerit: deducitur ex Cap. Mandato, De Procuratoribus. Ad quod faciunt etiam, lex Si mandassem, & lex Inter causas ff. Mandati.

Notandum est secundo. Si Dominus qui Procuratorem sibi constituit, moriatur; gesta per hunc post illius mortem, quantumuis eam ignorarit; non valere. Est enim regula generalis: Quod mandatum re integra, soluitur morte mandantis; ex lege Mandatum, Cod. Mandati. Quia aliis citatis Thom. Sanchez de matrim. l. b. i. disp. 6. n. 9. bene monet pati exceptionem, cum mandatum fuerit ad alias causas: vt si quis alicui mandaret certam elemosinam largiri: atque re adhuc integra mandans decederet. Fawore enim cause pie, mandatum non censeretur expirare obitu mandantis; ideoque elemosina esset largienda. In confirmatione argumento a pari adfertur lex Si pater, in principio, ff. De manumissis vindicta: ex qua habetur, fauore libertatis, mandatum non expirare mandantis morte.

Videretur dictis addendum aliquid de iis qui crimen admiserunt propter quod lex ipsorum bona addicit fisco: ac de iis qui non sunt soluendo. Sed de illis sufficere nobis possunt habita in preced. lib. 13. nu. 289. De his vero, habita in lib. 10. cap. 17. num. 238. & aliquot sequentibus, & in sequenti cap. 18. num. 251.

TRACTATUS II.

De mutuo.

VIA vsus primaria sedes est mutuum, sic vt iude auctores qui de illa agunt, pariter agant, de eo. Aliquot retulimus in preced. lib. 23. sub initium quarti capitis; In iure civili habetur de eo titulus, Cod. De rebus creditis. Ipsum autem considerabimus primo, secundum se, deinde, in ordine ad vsuram, ac postremo, in ordine ad causas, lucrum in eo factum excusantes ab vsura macula.

CAPVT X.

De mutuo secundum se.

SVM MARI VM.

164 Variamutui acceptio.

165 Definitio mutui cum explicatione singularium partium.

Valerij Par. III. Tom. 2.

- 166 Differentia mutui a ceteris contractibus ex diuersitate materiae.
- 167 Alia differentia ex diuersitate effectus.
- 168 Diuisio mutui in expressum & tacitum, seu palliatum.
- 169 Alia diuisio: eiusdem.
- 170 Vt mutuum sit licitum, quis illud dare, de quo dari, & cui dari debeat.
- 171 Cur item, & quomodo, quando, ac quo ordine, & vbi dari debeat.
- 172 Questio, an mutuum dare, sit in precepto.
- 173 Verba Christi Luca 6. Mutuum dare, continere preceptum: & quando id ipsum obliget.
- 174 Obligationes quae ex pari mutuantis oriuntur ex mutuo, & aliae quae ex parte mutuat. rry.
- 175 De actione quae oritur ex mutuo: cui & quando competat.
- 176 Priuilegia infirmitatis obligationem & actionem ex mutuo.
- 177 Quomodo accipiendum sit priuilegium non soluendi mutuum.
- 178 Quatenus Ecclesia vel ciuitas teneatur soluere mutuum sub nomine acceptum.
- 179 Si pecunia valeat creuerit edito Principis, mutuatam esse restituendam secundum illum, quem habet tempore solutionis.
- 180 Quomodo licitum sit mutuo dare pecuniam resisco, quam soluat in frumento.
- 181 Non est mutuum, dare vnam ovem, aut aliam eiusmodi rem vt postea similem & equal. m. recipias, nec dare pecuniam, vt eandem numero recipias.
- 182 Cum creuerit mensura vini, tritici, & aliorum similium, mutuum de eis factum, restituendum est in mensura, in qua fuit datum.
- 183 Si mutuum datum in vino, tritico, aut alia eiusmodi re, restituatur in pecunia; secundum cuius temporis, aut loci aestimationem facienda sit restitutio.
- 184 Opposita sententia de dubio, in qua mensura, pondere, & numero debeat mutuum restitui, quando pretium mutuum est.
- 185 Quid ea de re tenendum sit.
- 186 Licitum est vinum, aliamque eiusmodi rem quo tempore carior est, mutuo dare, restituendam in aequalenti valore.
- 187 Quatenus liceat, aut non liceat dato mutuo veteri frumento alia re eiusmodi pacisci vt restituatur nouum.
- 188 Quid sit tenendum de mutuatione pecuniae, cuius valor probabiliter creditur minuendus Principis, aut Reipublice statuto.

MUTUUM dupliciter sumitur, vno modo generaliter, vt cum de commodatione dicitur in lib. 4. Regum cap. 4. illis verbis, Vade, pete mutuo, id est, commodato, ab omnibus vicinis tuis vasa non pauca; vt & illis, in sequent. cap. 6. Et hoc ipsum mutuo, id est, commodato acceperam. Altero modo sumitur proprie, prout distinguitur a commodatione, & ab omnibus aliis contractibus: sicque adhuc dupliciter; vno modo, pro actione mutuandi, altero modo, pro obiecto eiusdem actionis, seu prote, quae apta est mutuo dari, vel quae mutuo datur: vt pecunia, vinum, frumentum, & aliae eiusmodi res quae dicuntur vsu consumptibiles, in hoc a ceteris differentes, quod vsus earum non distinguatur ab ipsarum consumptione, ceterarum vero distinguatur.

Ex qua differentia tres aliae sequuntur. Prima est; vt his posterioribus vti possumus, ipsis non consumptis: vt patet ex vsu agri, equi, domus, & aliarum similium rerum: non possumus vero illis prioribus, vt patet ex vsu vini, olei, tritici, & aliarum huiusmodi, ac etiam pecuniae, cuius consumptio consistit in alienatione: itaut ipsam consumi vsu, sit illius dominium transferri in alium. Secunda differentia, vt posteriorum vsus possit transferri in alium sine dominij translatione: qui enim alicui dat equum vtendum, non facit illum eo ipso equi dominum: priorum vero vsus nequeat transferri in alium, quin simul transferatur earum dominium: itaut quicumque alicui vinum dat vtendum, eundem faciat vini dominum. Tertia differentia est, quod vsus rerum prioris modi, nullam habeat

164.

Kk

aestima-

attributionem, neque veniat in contractum sine substantia earundem: vsus vero ceterarum rerum, aliquid per se valeat absque ipsarum substantia, ita ut illa sine hac in contractum venire possit: vt patet in locatione equi, domus & similibus. Ceterum, hic de mutuo differimus, prout est actio quaedam, & contractus à ceteris distinctus, qui ex parte dantis quidem, liber gratuitusque est: sed ex parte recipientis est obligatorius: inducit enim obligationem tantum reddendi, quantum est acceptum. De eo autem, secundum se dicendum est, 1. quid sit, 2. quomplex sit, 3. num sit in præcepto, 4. quanam obligatio & actio ex eo oriatur, postremo, quid respondendum sit ad quaedam dubia quæ de eo mouentur.

QVÆSTIO I.

Quid sit Mutuum.

165. **D**EFINIRI potest Mutuum (congruenter iis quæ de illo habentur sub initium tituli, quibus modis re contrahatur obligatio. Inst. & in lege 1. ff. De actionib. & obligationib. §. 2. & in principio legis Mutuum ff. De reb. creditis) contractus, quo rem nostram in numero, vel pondere, vel mensura consistentem, damus alteri, vt reddat nobis post lapsum temporis aliam eiusdem generis. Cuius definitionis prima pars, contractus, indicat, ad quod rerum genus Mutuum pertineat. Secunda, quo rem nostram, indicat, quod dans mutuo, debeat esse dominus eius quod dat: aut certe vice domini illud dare, tanquam seruus, aut filius, aut Procurator, aut administrator, aut tutor, aut curator, iuxta citatam legem Mutuum, §. penult. Tertia pars, in numero, vel pondere vel mensura consistentem, distinguit mutuum à ceteris contractibus, qui versantur in aliis rebus.

166. Pro illius autem intelligentia aduerte, quod iam ante insinuauimus, duo esse rerum genera: vnum earum quarum vsus est consumptio ipsarum, talesque dicuntur consistere, vel in numero, vt numismata, poma, pira, & similes: vel in pondere, vt panis, caro, aromata, & aliz quæ ponderari solent: vel deniq; in mensura, vt vinum, oleum, grana, & aliz id genus, siue liquidæ, siue aridæ. In quibus omnibus mutui natura versatur. Alias vero res esse, quarum vsus non est consumptio earum, etiam si ad hanc tandem disponat, prout contingit in ædibus, vestibus, equis, & aliis eiusmodi reb. quæ vsu quoad substantiam attenuantur vel redduntur debiliores, aut deteriores, in quibus mutuum non versatur regulariter, sed commodatum, vel alius contractus. Dico regulariter, quia iuxta legem Rogasti, ff. De reb. creditis, tales res possunt tenere locum pecuniæ, vt cum quis non habens pecuniã, mutuo petenti, aureos dat vestem tantumdem valentem, ex qua illos sibi comparat: quod est vestem non commodato, sed mutuo dare, cum nõ detur ad vsum vestis, hoc est, ad induendum, sed ad vsum pecuniæ, id est, ad distrahendum illam. Sicut ex aduerso, si pecuniã, & aurei nummi, vel frumentum, aut vinum dentur alteri, non vt ea consumat, sed alia de causa: puta ad ostentationem, vel in pignorationem aut ad sanitatē, vt cum dantur alicui aurei nummi, vt eos manu tractet, ponat in iusculo: & vina, aut grana traduntur recondenda in domo, vt ea sit salubrior: talis traditio non habet rationem mutui, sed commodati, si gratis fiat, vel locationis, si fiat pretio & mercede.

167. **Q**UARTA pars, damus alteri, significat quod res per mutuum transeat reuera in dominium mutuatarij: separaturque mutuum à pignore, deposito, hypotheca, commodato, & locato, in quibus dominium non transit in alium. Fudatur vero hæc pars in eo, quod res, quæ mutuo datur, sit vsu consumptibilis, in qua dominium ab vsu separari non potest, & ideo non potest vsus illius per mutuum cõcedi, nisi concedatur ei dominium. Id quod indicatur per illud quod habetur in memorata lege Mutuum, §. 2. appellatam esse mutui donationem ab eo, quod de meo tuo fiat. Cuius sensus est, per mutuum rem ita fieri mutuatarij, vt sua sit, ac possit ea vti tanquam propria.

Quinta pars, vt nobis reddat, ponitur ad distinctionem donationis, qua dominium rei transfertur in alterum liberaliter, & sine obligatione illam restituendi.

Sexta pars, post temporis lapsum, additur, ad distinctio-

nem cambij, in quo pro re data, statim restituitur alia, vt pro aureo nummo, nummi argentei: ad distinctionem item permutationis, in qua si equus detur pro boue, ille qui equum accipit, tenetur statim, non autem post temporis lapsum, bouem reddere.

Vltima pars, aliam eiusdem generis, indicat distinctionem mutui à commodato, & locato, in quibus redditur idem specie, non autem genere tantum, quod fieri nequit in mutuo: vt pote consistente in rebus, quarum vsus est consumptio ipsarum: ac quæ non possunt consumptæ restitui eadem specie, sed tantum eadem genere; nimirum pecunia pro pecunia, vinum pro vino, frumentum pro frumento & sic de ceteris. Hinc initio eiusdem memoratæ legis Mutuum, dicitur: Mutuum damus recepturi, non eadem speciem quam dedimus, alioqui commodatum erit aut depositum, sed idem genus. Vbi aduerte Iuriconsultos vocare idem specie, quod Philosophi, & cum eis Theologi vocant idem numero, seu in indiuiduo, & vocare idem genere, quod Theologi & Philosophi vocant idem specie. Vtrique autem volunt significare, in mutuo non esse restituendam eam ipsam rem quæ accepta est, vt sit in commodato, & deposito, aut locato, sed aliam illi parem in substantia, intrinsecaque qualitate seu bonitate, ac tantumdem in numero, pondere vel mensura: hoc est, pecuniã æque bonam, frumentum æque bonum, &c. in ea quantitate in qua acceptum fuit. At que hinc est, quod res quæ sub mutuum cadunt, suntque vsu consumptibiles, dicuntur functionem recipere, vt sensus sit, quod alia omnino similes possint eis substitui, tanquam functione sufficienter vice ipsarum.

QVÆSTIO II.

Quomplex sit Mutuum.

168. **M**utuum diuiditur in mutuum. Primo quidem, ex parte modi quo datur, in expressum, & tacitum. Illud est, in quo aperte seruantur quæ ad illius naturam & rationem spectant, iuxta definitionem ante expolitam: hoc vero, in quo eadem quasi velantur. Vnde dicitur mutuum palliatum: quia si formam externam, & verba contrahentium spectes, mutuum non est, sed alius contractus: si vero spectes formam latentem, & mentem contrahentium, est verum, aut saltem præsumptum mutuum: vt cum quis rem aliquam pluris, quam solet carissime vendi; ideo vendit, quod non ante aliquot menses habiturus sit solutionem. Talis enim rem ipsam, quam dedit loco pecuniæ mutuandæ, præsumitur eo sine dissi, vt pretium acciperet loco sortis; id vero quod in eo excessiuum est, exigeret loco actuarij: prout est casus in cap. In ciuitate, De vsuris.

169. **D**iuiditur 2. mutuum ex parte rei, quæ mutuo datur: quod iuxta traditam præced. quæst. aliud sit rei consistentis in numero, aliud rei consistentis in pondere, & aliud consistentis in mensura.

Diuiditur 3. ex parte temporis; quod vel detur ad tempus definitum, vt v. g. vsq; ad Calendas Augusti, vel detur ad tempus indefinitum, vt ad d. em mei obitus, vel donec veneris ad pinguiorem fortunam. Eodemque perinet, quod aliud ab initio robur suum obtineat, aliud vero pendat ex futuro euentu; vt si tibi dem aliquot nummos sub certa conditione, quæ si euenierit, tui sint, sin minus, sis mihi pro illis obligatus ex mutuo: vt est casus in lege Proinde, ff. De reb. cred.

Diuiditur 4. parte personarum, quod vel detur in gratiam, & bonum tantum mutuataris, vt cum quis non indigenti mutuo dat suas pecunias, ad vitandas occasiones male pendendi eas: vel in bonum tantum mutuatarij, vt cum diues mutat pauperi, ad subleuandam ipsius necessitatem: vel demum in bonum vtriusque, vt cum vestem habeo venalem, ac tibi à me petenti mutuum, trado eam vendendam pro pecunia quam postulas: vt in lege Rogasti, ff. De reb. cred. Diuiditur denique ex parte circumstantiarum in licitum, & illicitum: quorum istud est, in quo seruantur omnes debitæ circumstantiæ; hoc vero in quo non seruantur.

DEBITA autem circumstantia sunt, quae indicantur his uerbis, *quis, quid, cui, cur, quomodo, quando, quo ordine, quare loco*. Primam igitur, *hoc est, Quis*, mutuum requirit: quia non debetis, qui pro se, & suis eget, dare mutuum quandoquidem ordinata charitas incipit à se ipso: sed mutuans debet habere superfluum, vel naturae, vel status: quod est habere ultra id, quod ei necessarium est ad suam, & suorum vitam sustentandam, vel ad decentis status sui conseruationem. Excipitur tamen casus extremae, aut grauis necessitatis, in quo subueniendum est proximo, si non cum pari sua necessitate, certe cum aliqua sua incommuni doctrinam de elemosyna.

Secundam circumstantiam, *hoc est, Quid*, mutuum requirit: quia nemo potest licite alienum, aut iniuste acquisitum, vel retentum mutuo dare, saltem iniusto domino: cuius rem contrectare contra uoluntatem ipsius, peccatum est, & maxime in mutuo, in quo res aliena contrectatur à duobus. Præterea non debet quis mutuo dare quod fuerit omnino necessarium uitae suae, vel suorum.

Tertiam, *hoc est, Cui*, mutuum requirit: quia non est cuius dandum mutuo, sed indigenti, quia mutuae non indigent, uitiolum esset, maxime si tu ipse, vel tui egeant. Deinde, non est mutuo dandum illi, quem scis abuturum re mutua: quia id esset concurrere ad peccatum alieni. Et quidem indigenti dandum est mutuo, siue is sit fidelis, siue infidelis, siue Catholicus, siue haereticus, aut excommunicatus, siue amicus, siue inimicus, siue bonus, siue malus, siue iustus, siue iniustus, siue peccator, siue sanctus. Nam hæ personarum conditiones non reddunt de se illicitam mutationem, quia tales per eas non desinunt esse proximi nostri, quibus necessitate, *prosertim extrema*, laborantibus subueniendum est: ita ut infideli presso extrema necessitate, potius quam fideli communi tantum necessitate laboranti, sit mutuandum, & ita de aliis conditionibus. Si uero tam fidelis, quam infidelis in pari necessitate constituerentur, illi potius, quàm huic cæteris paribus esset mutuandum: quandoquidem magis coniunctim cõiunctis regulariter præferendi sunt. Dico autem regulariter, quia possunt occurrere circumstantia, ob quas prudentia dicat sic facendum esse, ut si magis cõiunctus certo sciatur abuturum mutuo: aut si in pari necessitate, cõcurrente infideli cum fideli in petitione mutui, spes sit quod ille conuertetur ad fidem si mutuum ei detur: aut cum uelit fidem suscipere, uerendū sit, ne si petenti mutuum denegetur, mutet animi, tunc enim quantumcumque non minor sit fidelis necessitas, quàm infidelis, hic tamen præferendus est, propter ipsius salutem spiritalem, quæ alterius necessitati corporali anteponenda est.

Quartam conditionem, *cur, seu ob quem finem*, mutuum quoque requirit, quia ipsum dandum est ob honestum finem si enim mutuo addatur malus finis, uitiolum erit: atque si detur ad faciendum ex eo lucrum, usura committetur.

Quintam conditionem, *id est, quomodo, seu certum modum*, adhuc mutuum requirit: quia modus præstat formam actioni. Modus autem requisitus in mutui largitione, idem prorsus est, qui requiritur in elemosyna eroganda, consistens in his. Primo, debet fieri misericorditer, id est, ex affectu compassionis. Secundo, benigne & affabiliter, hoc est, suauibus uerbis. Tertio, sufficienter, seu quantum sufficit ad subleuandam proximi necessitatem. Quarto, humiliter. Quinto, hilariter. Sexto, discretè. Non enim ita mutuandum est aliis, ut ipse mutuaans, vel sui coniciantur in eandem necessitatem, vel maiorem. Septimo, celeriter. Octauo, pie. Nono, facile, & non morose. Decimo, ordinate: ita nimirum, ut prius det magis indigentibus, quam minus, & prius prouideat sibi, atque suis, & coniunctis, quam externis.

Sextam conditionem, *hoc est, quando, seu quo tempore*, mutuum requirit: quia non est omni tempore mutuandum, ut cum mutuaris abusus esset mutuo, vel mutuator haberet suos æquali aut maiori necessitate oppressos: quibus aliunde subuenire non possit. Quanquam laudabile esse potest, suorum necessitati præferre necessitatem personæ publicæ, ualde necessariæ, aut uili Reip.

vel Ecclesiæ. Ad hæc habenda est aliqua ratio temporis opportuni.

Septimam conditionem, *quo ordine*, mutuum requirit quia iuxta prædicta, ordo pertinet ad modum in ipso mutuo requisitum. Octo autem consideranda sunt in seruando tali ordine. Primum est, qualitas, seu conditio personæ: nam cæteris paribus mutuum dandum est potius magis egentibus, quam minus egentibus & potius iustis, quam peccatoribus. Secundum est, locus, potius enim mutuandum est iis qui detinentur captiui ab hostibus, quàm aliis qui sunt liberi; etiam in æquali necessitate: quia illi possunt sibi consulere, & suas necessitates indicare. Tertium est, causa melior: sicut enim iusto, qui grauer vexatur in carcere, ob iustum debitum, potius est subueniendum, quam peccatori. Quartum, debilitas, seu infirmitas: nam cæteris paribus magis est subueniendum infirmis, ut claudis, cæcis, ualitudinariis, & huiusmodi aliis, quam sanis & robustioribus. Quintum, nobilitas: nam magis subueniendum est per mutuum nobilibus modestis & uerecundis pauperibus, qui non audent indicare suas necessitates, aut petere mutuum, quam communibus pauperibus. Sextum, ætas: nam cæteris paribus subueniendum est potius senibus, & fractis uiribus, quam iunioribus & robustioribus, qui proprio labore possunt vitam tolerare. Septimum, coniunctio, seu uinculum quo sumus colligati. Magis coniunctis enim, seu sanguine, seu aliquo alio uinculo, subueniendum est per mutuum, quam aliis, iuxta ante dicta, ut parentibus, quam alienis, concubis, quam exteris, fidelibus, quam infidelibus, &c. Octauum modus, de quo paulo ante dictum est.

Postremam conditionem, *hoc est, ubi*, mutuum requirit, hoc saltem nomine, quod in altari, vel in alio loco sacro pecuniam mutuatario numerare non debeat. Hæcque sunt conditiones ad mutationem licitam requisitæ: quibus ut meritoria sit æternæ salutis, addenda est una: nimirum, ut fiat ex charitate Christiana.

QUESTIO III.

An mutuum dare sit in præcepto.

OC CASIONEM de hac re disputandi præbuerunt illa uerba Christi Luc. 6. Mutuum date: quæ utrum contineant præceptum, an habeant tantum vim consilij, difficultas est. Atque Molinæus in tractatu contractuum, & usurarum, quæst. 1. num. v. decimo, putat continere tantum consilium, ideoque usuras non esse prohibitas. Quodam etiam, *hæc Catholici*, quantumcumque maxime damnant usuras ut illicitas, non putant tamen eas prohibitas esse illis Christi uerbis, tanquam cõtinentibus solummodo consilium, non autem præceptum. De his est Sotus lib. 5. De iust. & iure quæst. 1. art. primo in 3. ratione pro prima conclusione. Sed tenendum est cum Diuo Antonino 2. parte tit. 1. cap. 7. §. 2. in fine, & Conrado De contractibus, quæst. 19. conclus. 2. Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 207. Couar. in lib. 3. variarum resolutionum, cap. 1. nu. 5. & usuras esse illicitas (quod à nobis in præced. lib. 23. capite quinto ostensum est) & dicta uerba rationem præcepti habere.

Id quod confirmatur, quia ibidem illud generale præceptum præmittitur, Prout uultis ut uobis faciant homines & uos facite illis: atque particularia aliquot præcepta, tanquam ex eodem generali deducta, subiunguntur: atque inter cætera, datum esse mutuo nihil inde sperando, ut & diligendos esse inimicos: non esse temere iudicandum. Accedit quod eadem præcepta quæ habentur Luc. 6. habeantur etiam Math. 5. & 6. ubi Christus se præcepta dare satis indicauit, cum exorsus est: Nisi abundauerit iustitia uestra plus quam Scribarum & Phariseorum non intrabitis in regnum cœlorum. Ad hæc in cap. Quia in omnibus & in Cap. Super eo. De usuris habetur quod usurarum crimen, utriusque Testamenti pagina detestetur. At locus in eam sententiam ex nouo Testamento accommodatior uix afferri potest, quam is, de quo agimus. Nec dici potest cum Soto, haberi præceptum. Non futurum facies: quia cum id præceptum sit legis naturæ, ac tam uete-

ris, quam noui Testamenti, Pontifex dixisset potius, vsuram prohiberi lege naturali, & diuina. quam vtriusque Testamenti pagina. Sed quidquid de eo sit, ex cap. Consultuit, De vsuris, & ex Concil. Lateranensi sub Leone X. sess. 10. in primo decreto, quod est de monib. pietatis, habetur expresse, dictis verbis prohibita esse vsuram. Accedit quod si verba illa Christi Luc. vndecimo, Quod superest, dare eleemosynam] censeantur continere præceptum de eleemosyna, per quam sine retributione subueniatur necessitati proximi: pari ac etiam maiori ratione censei debeant illa [Mutuum dare] continere præceptum mutuandi, seu proximi necessitatem subueniendi, expectata retributione, seu restitutione ad æqualitatem eius quod datum fuerit mutuo.

Veruntamen quia isti vsmodi præcepta sunt affirmatiua, ideoque obligatio eorum non est pro omni, sed tantum pro aliquo tempore, sit vt pro circumstantiarum varietate, mutuum dare sit aliquando consilij tantum; & aliquando præcepti: sicut & dare eleemosynam. Ad quod diuindicandum considerandi sunt tres gradus. Primus est, quando proximus petens mutuum, non eget magnopere, & ille à quo petit, nequit mutuo dare sine suo incommodo. In quo casu consilium tantum est, non autem præceptum, sic dare mutuo, vt debeat quis esse contentus receptione primariæ fortis. Namque tunc licet mutuantem aliquid ultra fortem exigere ratione interesse, seu incommoditatis quam patitur ex mutuo. Secundus gradus est, quando proximus petens mutuum, est in necessitate, non tamen graui, & ille à quo petit, potest dare illud sine suo incommodo: in eoq; casu mutuum dare, præceptum est charitatis, exigentis vniuersæ, vt boni proximi eligatur, quando ipsum non obest nostro proprio. Ad quod facit illud 1. Ioan. 3. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei in eo manet? Quamquam tale peccatum non videtur censendum mortale, nisi proximus graue detrimentum ex eo patiatur, aut sit constitutus sit in graui, vel in extrema necessitate. Quæ de re latius Conradus in citata quæst. 19. Tertius gradus est, quando is à quo mutuum petitur, non solum proximo necessitate patienti non subuenit ex charitate, cum possit sine suo incommodo: sed etiam lucrum ab eodem inuito extorquet, quod peccatum est non tantum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, capiendi alienum nullo iure sibi debitum: atque adeo vsuram committendo.

QVÆSTIO IV.

Quanam obligatio & actio oriatur ex mutuo.

174.

EX parte mutuantis tres obligationes oriuntur ex mutuo. Prima est, qua mutuans teneatur ad refarciendū damnū securum, si sciens mutuauerit rem vitiosam. Secunda est, qua mutuans non potest iure mutuum repetere ante illius consumptionem. Ea enim est natura mutui, vt deur & accipiatur ad subueniendum alterius indigentiæ. Quamquā si solutioni mutui non esset præfixus terminus, posset statim repeti superueniente causa iusta, quæ ad id cogat: prout attigit Molina de iust. & iure tra. 2. disp. 259. §. Quando soluti: ni: vt si accederet casus in quo mutuator necessitate premeretur ac mutuataris. Sibi enim prius, quam alteri potest consulere, iuxta illud: Caritas incipit à seipso. Tertia obligatio est, qua ex communi Doctorū sententia, teste Petro à Naur. lib. 3. de rest. cap. 2. nu. 252. mutuans teneatur relinquere mutuatarium liberum, vt mutuum reddat quamprimū voluerit: obligare enim ipsum, vt rem, quæ modo paruo pretio vauit, non reddat nisi tempore, quo plaris æstimabitur, manifestam continet iniustitiam; tam quia sic facit illum tantummodo rei suæ custodem, quam quia cogit ipsum, vt non nisi cum sumptu possit eam restituere.

Ex parte mutuatarij vero oriuntur ex mutuo quatuor obligationes. Prima est, qua tenetur tempore constituto, seu intra terminum præfixum restituere mutuum; siq; nō faciat, tenetur ad omnia damna quæ moram sequuta fuerint, mutuanti: itemq; ad id, quod ipse forte insuperperit in repetitione talis debiti. Ratio est, quia per talem inui-

stam dilationem, causa est mutuantis talium damnorum, quæ proinde in conscientia tenetur refarcire, nulla expectata Iudicis sententia, vt Molina habet in præcedenti paragra: ho citatis aliquot legib. quilib. Secunda obligatio est, qua tenetur restituere rem eiusdem generis; nempe triticum pro tritico, panem pro pane, pecuniā pro pecunia, ex lege Mutuum, ff. De reb. cred. Vnde ex glossa ibid. si mutuo accepi pecuniā, non possum reddere frumentum: nec cōtra reddere pecuniā, si mutuo accepi frumentum: nisi in id mutuator consentiat. Quamquam mutuataris in casu quo frumentū non haberet, nec emere posset, censendus est quoad forum conscientia, satisfacere reddendo pecuniā æquiualentem. Tertia est, qua tenetur mutuo reddere in re quæ in substantia, quantitate, & qualitate sit æque bona, ac fuit res mutuata; ex lege Cum quid, ff. De reb. cred. vbi aduerte eum qui mutuo accepi pecuniā auream vel argentam, posse quidem satisfacere sue obligationi soluendo in pecunia aerea, vel alia minuta secundum eandem æstimationem (cuius in pecuniis ratio per se habetur, materia vero tantum ex accidente) tamen mutuanti pecuniā auream, vel argentam, posse pactum ponere, vt mutuum sibi reddatur in eadem pecunia, habente aliqua commoda, quæ mutuans non tenetur remittere; sicut ænea, & minuta pecunia habet incommoda, à quibus idem potest sibi cauere: non tamen pacifici cum æneam, & minutam mutuo dar, vt sibi pro ea reddatur aurea, vel argentea: quia esset pactum de reddendo mutuo in re meliori, & commodiori, quod est onus pretio æstimabile; ex quo pactum redderetur vsurarium. Quarta mutuatarij obligatio est, qua tenetur mutuum reddere, quantumcumque res mutuata perierit casu fortuito. Nam cum dominium rei per mutuum transferit in ipsum, omne eiusdem rei periculum pertinet ad ipsum.

ACTIO oriens ex mutuo est, qua repetimus quod mutuo damus: diciturq; in iure conditio certi, quando in iudicio certū quid petimas: itaut appareat quid, quantum, & quale sit id, quod nobis debetur; ex lege Certum est, ff. De reb. cred. vt si quis petat 10. amphoras vini Rhodij optimi. Ad intelligendum autem cui, & quando talis actio competat, Iurisperiti duplex mutuum distinguunt, vnum naturale, cum tibi numero re ipsa pecuniā meam, vel aliam rem tibi do mutuo in pondere, vel mensura consistentem: alterum vero civile, quod iuris civilis fictione actionem dat ei, qui reuera non dedit mutuo, vt fit in sequent. casibus.

Primus est, cum filius familias pecuniā quam acquisiuit patri, mutuo dedit alicui: talis enim mutuataris obligatur patri ratione mutui, etsi pater nihil mutuo dederit. Secundus est, cum quis apud alium 100. nummos aureos deposuit, & postea permisit vt depositarius is reverteretur: tunc enim ius civile fingit numerationem mutui præcessisse, licet non præcesserit; datq; creditori actionem mutui in debitorem; lege Certi conditio, §. fin. De reb. creditis. Tertius est, cum res aliqua non consistens in numero, pondere, vel mensura, vt vestis datur alicui vt vitatur pretio, quo æstimatur: tunc enim licet mutuum non sit reuera, iuris tamen civilis fictione pro tali habetur, iuxta legem Si pro mutua pecunia. Cod. si certum petatur. Quartus est, cum mutuum datur alicui, qui est in potestate alterius, vt filio familias, aut seruo. Iuris enim civilis fictione censetur datum esse ei in cuius est potestate; si ex eius iussu, aut voluntate datum sit: vel in rem, aut vitiatam ipsius verum fuerit. Et per consequens in ipsum, vt in debitorem, acquiritur actio. Quintus ex lege Singularis, ff. De reb. creditis, cum petenti mutuum à me, iubeo debitori dare illi pecuniā mihi debitam, aut ipsi debitori pecuniā quam ex alia causa, vt ex vendito, vel locato mihi debet, permitto vt habeat titulo mutui, tunc enim actio mutui datur, etsi non præcesserit pecuniæ numeratio. Sextus est, ex lege Si furioso, & ex lege, Nam & si fur, ff. De reb. cred. cum à furioso, vel ab alio qui alienare potuit, vt à fure, pecuniā quis acceperit, etsi enim ea dū consumpta non est, non fiat accipientis, sicut fit in mutuo, postquam tamen in illam consumpsit, iudicatur quasi mutuo accepisse: ideoque actio mutui in eum datur.

CATE

176. CÆTERVM tam obligationi, quam actioni ex mutuo obstitunt eam infirmando; tum privilegium Ecclesiæ; a-
liorumque; locorumque; ut *hospitium*, quo per Authenticam, Hocius porrectum, De sacrosanctis Ecclesiis (rela-
tam decima quæst. 2. sub initium cap. 2.) non tenentur solvere mutuum acceptum, nisi mutans prober, illud fuisse conuersum in ipsorum vtilitatem. Tum alia simile privilegium, quo idem conceditur Civitati aut oppido per legem Civitas, ff. Si certum petatur. Tum etiam aliud non ab simile minorum, tutorem aut curatorem habentium: quo si idem tutor, aut curator aliquid nomine ipsorum mutuo accipiat, non tenentur solvere illud, nisi creditor prober conuersum fuisse in eorum vtilitatem. Id quod colligitur ex lege 3. Cod. Quando ex factio tutoris; & a Doctoribus communiter tenetur: ut notat Molina de *inst. & iure tract. 2. disp. 300. sub finem.*

177. CIRCA quæ privilegia, tanquam habentia locum in conscientia, notare oportet primo, in vtilitatem siue Ecclesiæ, siue Civitatis, siue minoris in re proposita dici insumptum, cum tantum dem de rebus illius infumi debuisset, nisi tale mutuum insumptum esset. Ita habetur ex lege In pupillo, ff. De solutionib. Et ratio est, quia in eo invenitur locupletior, quando quidem de suo habet adhuc, quod alioqui non haberet. Secundo eiusmodi privilegium non liberat ab obligatione solvendi, si mutuum rationabiliter insumptum sit in eo, quod prudenter iudicabatur eedere in mutuatarij vtilitatem: sed ex aliqua inopinata circumstantia, aut fortuito euentu, non cessit. Hoc probatur à pari, quia iuxta legem. Sed an vltro §. Is autem, ff. De negotiis gestis, administratori bonorum Ecclesiæ in euentu inopinato, quo res ab eo gesta male cessit, competit actio negotiorum gestorum aduersus Ecclesiam ipsam, vt persolvatur sibi, quod prudenter insumpsit in eadem re. Quare & mutuatarij competit pariter actio aduersus eandem, vt solvat sibi mutuum, quod minister ipsius prudenter & accepit, & insumpsit.

178. Tertio, notare oportet doctrinam quam habet Molina in *cit. et disp. 300.* de memorato privilegio Ecclesiæ, fieri posse, vt mutuo datum Ecclesiæ, accipiat, vel Prælatum, simul cum Capitulo, vel sicut Prælatum, vel aliquis alius administrationi bonorum eiusdem Ecclesiæ deputatus. Atque si accipiat Prælatum simul cum Capitulo & ad solutionem necessaria sit alienatio bonorum immobilium, aut mobilium pretiosorum, quæ seruando seruari possunt, loci habet privilegium memoratum, ex quo eiusmodi bona non debent ad talem solutionem alienari, nisi confiter mutuum susceptum, & consumptum fuisse in Ecclesiæ vtilitatem. Et ratio est, quod talia bona alienari nequeant absque necessitate, manifestave Ecclesiæ vtilitate, ex Cap. Sine exceptione 12. quæst. 2. Quæ ratio, quia non habet locum in similibus bonis Civitatis, si vt si huius concilium, aliquid mutuo accipiat, mutans non tenetur probare, ipsum conuersum esse in vtilitatem Civitatis. Iam hæc teneatur illud solvere, etiam cum bonorum suorum immobilium, aut pretiosorum alienatione. Sic ex Bartolo & Panormit. habet ibid. Molina in §. Hæc autem.

Insequenti addens; quod si à Prælo simul & Capitulo acceptum mutuo, possit solui ex redditibus & aliis bonis mobilibus Ecclesiæ, non esse necessarium, vt mutuator prober, illud conuersum esse in Ecclesiæ vtilitatem. Ratio est, quia libera talium bonorum administratio competit Prælo & Capitulo. Nec ad eorum alienationem necessarium est, vt fiat ad euidem Ecclesiæ vtilitatem. Idem iudicium est, si solus Prælo acceptum mutuum, cum & ipse habeat liberam administrationem eorundem bonorum, non minus quam haberet alius ab ipso de consensu Capitulij administrator cõstitutus. De cuius mutuo accepto in sua administratione, obligari Ecclesiam, cuius administrator est, habetur ex Cap. Quod quibusdã, de fidei iuramentis. Quia vero Civitatis rector non habet tam liberam bonorum eiusdem mobilium administrationem, sic vt eiusdem Civitatis conventus possit resistere solutioni mutui quod accepit, nisi prober illud conuersum fuisse in communem vtilitatem. Pro quo facit lex Civitas, ff. Si certum petatur.

Valerij par. III. Tom. 2.

Denique cum particularis deputatus Ecclesiæ administrationi aliquid mutuo accipit nomine eiusdem; illud solvere debet, dummodo ipsum non excedat summam, ipsi deputato ab Ecclesiâ, id est, à Prælo & Capitulo taxatam, quam debeat mutuo accipere: ad cuius summæ excessum, nec ad alium quem committeret, si neque esset eidem taxatum, Ecclesiâ non tenetur, nisi quantum conuersum esset in ipsius vtilitatem, ex citato Cap. Quod quibusdã. Vnde creditori incumbet probare, illud quod reperit, esse cum suo excessu conuersum in illius vtilitatem.

QVÆSTIO VLTIMA.

Quid respondentum sit ad quedam dubia quæ de Mutuo moventur.

179. PRIMVM DVBIVM EST. An quando post datum mutuum, æstimatio pecuniæ creuit auctoritate Principis, aut Reip. illud reddendum sit secundum æstimacionem quam pecunia habet tempore solutionis, an secundum eam quæ habet tempore mutuationis? Ad quod Sotus *lib. 5. de inst. & iure quæst. 1. art. 2. ante solutionem argumentorum*, responderet: pecuniam esse reddendam secundum æstimacionem quam habuit tempore mutuationis; quæ eadem est sententia Medinæ in *Cod. de reb. restit. quæst. vlt. §. Est itaque*. Angelus vero in *verbo solutio*, §. 2. & Sylv. eodem verbo *quæst. 2. & in verbo vterat. quæst. 14.* cum alijs, quos ipsi referunt, exilimant solendum esse huiusmodi mutuum secundum æstimacionem pecuniæ in tempore solutionis.

Quod probabilius est, vt patet, quando pecunia aurea vel argentea mutuata fuerit cum pacto, vt aurea vel argentea restitatur; faciendaq; est restitutio in ære a minataq; pecunia: eo quod mutuatarius aliter solvere pequeat: tunc enim dubitari non potest quin solutio fieri debeat secundum æstimacionem quam aurea vel argentea habet tempore quo soluitur: & multo magis quando mutuata est pecunia aurea vel argentea cum pacto, vt reddatur minuta secundum æstimacionem, quam pecunia ipsa aurea vel argentea habebit quo tempore soluetur. Idem vero, cum eiusmodi mutuum pecuniarum fuerit factum simpliciter sine vilo pacto *vt plerumque s. l. r.* probatur procedere: quia naturalis æquitas postulat, vt ex meo beneficio non patiar detrimentum: sed tam bonum in substantia & internis accidentibus accipiam, quam mutuo dedi: ac proinde cum soluitur pecunia aurea vel argentea mutuata, solutio ita fieri debet, vt nihil minus habeam, quam si mutuo non dedissem. Ad quod opus est, vt vel similis pecunia mihi restitatur, vel tantum dem alterius, quantum sufficiat ad similem mihi comparandam: quod est tantum restitui debere, quantum mutuata pecunia tempore solutionis valet. De qua re videri possunt plura apud Covarruuiam in collatione veterum numismatum cap. 7. in fine.

Censuerim autem sententiam Soti procedere in contractibus alijs à mutuo, & in pœnis pecuniarijs lege statutis, quando non fuerit expressum, vt solueretur pecunia talis materiæ, vel formæ: quia in venditione, censu, tributo, & cæteris contractibus, vel in lege pœnali, pecunia attenditur secundum valorem. Quare obligatio est reddendi valorem quem ea tempore contractus habebat, cum valor ipse attenditur.

180. SECVDVM DVBIVM EST. Ad licitum sit mutuo dare pecuniam rustico, quam solvat in frumento, vel vino, vel alio quocumque fructu terræ, secundum communem æstimacionem, quam habebit tempore solutionis? Ad quod respondetur affirmatiue. Nam etsi talis contractus nomine mutui vulgo appelletur, non est tamen reuera mutuû, sed futuri fructus emptio anticipata solutione. Namq; rusticus tunc vedit futuros terræ fructus, pretio per anticipationem accepto, licet sub nomine mutui; & cum precium sit iustum, quia relinquitur taxandum secundum æstimacionem communem futuri temporis; in eo nulla est iniustitia. Neque rusticus ad vendendum suos fructus huic, & non al. eti, manet obligatus ex mutuo, sed ex emptione, soluto pretio per anticipationem.

Kk 3

Vnde

Vnde sequitur vſitatam in ea re praxim non eſſe de ſe damnandam & illicitam.

181. TERTIVM DVBIVM EST. An ſit mutuum, ſi dem tibi quinque oues, vel quinque vlnas panni, vt mihi totidem reddas? Ad quod reſpondendum eſt, non eſſe mutuum ex natura rei; quia non do rem, quæ ipſo vſu conſtituitur: eſſe vero mutuum ex voluntate contrahentium, quia inter eos conuenit, vt perinde ac in mutuo, tor reddantur eiufdem generis, quor accepta fuerint: id quod ſufficere poteſt ad fundandam aliquam vſuræ rationem, ex Sylu. vſur. primo. queſt. 13. Quæri quoque poteſt, an ſit mutuum, ſi tibi dederim mutuo pecuniam, & tu antequam ea vtereris, mihi eandem reſtituiſti? Item, ſi dederim tibi pecuniam, vt tuo creditori eam dares pignori, vel certe vtereris ea, ad oſtentationem & pompam? Ad quoru prius reſpondetur, tunc eſſe verum mutuum, quia ſolum ex accidenti factum eſt, vt pecunia eadem numero mihi reſtitueretur: cum ex vi contractus per me tecum inſiti, non eandem, ſed aliam ſimilem reddere obligatus eſſes. Ad poſterius vero non eſſe tunc mutuum, ſed commodatum, nam licet data ſit pecunia: tamen ex vi contractus quo data eſt & accepta obligatio fuit reſtituendi eandem numero, prout ſit in commodato.

182. QVARTVM DVBIVM EST. An ſi mutuo tibi dederim 10. cados vini, vel 10. modios tritici; & poſtea Principis vel Reipub. autoritate, eiufmodi menſuræ ſint factæ minores, tenearis reſtituere ſecundum menſuram priorem, an ſecundum nouam? Reſpondendum eſt reſtituendum eſſe ſecundum menſuram priorem: quia ex vi mutui tantumdem reſtitui debet quantum acceptum eſt, quod non ſeruaretur reſtituendo ſecundum menſuras factas minores.

183. QVINTVM DVBIVM EST. An ſi pro tritico quod mutuauit tibi, non triticum, ſed pecuniam reſtituas, debeas reſtituere ſecundum æſtimationem, quam triticum ipſum habuit tempore mutationis, an ſecundam eam, quam habet tempore ſolutionis? Reſpondendum eſt, ex lege Vinum ff. De reb. creditis, reſtituere debere ſecundum eam quam habet tempore ſolutionis. Ratio eſt, quia ex vi contractus reddi debebat triticum. Ergo cum ſoluatur pecunia loco tritici, neceſſe eſt, vt tanta ſoluatur pecuniæ ſumma, quanti æſtimatur triticum: cum ad hoc ſoluatur, vt mutuans poſſit, ſi velit, tantam tritici quantitatem emere quantum mutuauit. Pretij vero quod valet tempore mutationis, non habetur ratio: quia ex mutui obligato tantum eſt reddendi æque bonum in ſubſtantia, & cæteris intrinſecis: pretium autem extrinſecum eſt rebus, adueniens ipſis ex hominum æſtimatione. Et confirmatur, quia mille aurei quos quis habet in arca dum minor eſt æſtimatio, ſi poſtea æſtimatio fiat maior, manentes iidem omnino in ſe, mutantur in valore, qui proinde non promanat in eis ex ipſorum interna perfectione, ſed eis extrinſecus aduenit, ex hominum ſcilicet noua æſtimatione.

Ex quibus ſequitur, quod ſi anno ſuperiore tibi mutuo dederim triticum, tunc valens 10. aureos: nunc autem tantumdem habere poſſim pro quinque; ſequitur, inquam, te ſatisfacere mihi, ſi quinque ſoluas, quando conſentio ſolutionem mihi fieri in pecunia. Et e contrario, ſi dedi tibi valens tantum quinque, & tempore ſolutionis valet decem, ſi velis mihi ſoluere in pecunia, debes ſoluerre decem; ex quibus poſſim, ſi velim, tantumdem tritici emere.

Si quæras, an æſtimatio rei mutuata, vt tritici, ſit tempore ſolutionis cenſenda tanta, quanta eſt in loco vbi mutuum ſoluatur, an quanti æſtimatur triticum in loco vbi mutuum acceptum eſt? Reſpondetur, ſi initio inter contrahentes conuenit, vt mutuum certo loco redderetur, ſoluendum eſſe ſecundum eam æſtimationem, quam in eodem loco tale triticum habet tempore ſolutionis. Si vero de loco nihil conuenierint, ſoluendam eſſe pecuniam, quanti æſtimatur triticum in loco vbi repetitum eſt, ex ſupra citata lege Vinum.

Si rursus quæras, an ſolui debeatur quanti æſtimatur triticum tempore quo redditur, an quanti æſtimatur cum

repetitum eſt a mutuante? Reſpondetur, in ſoto conſcientiæ ſolui debere quanti æſtimatur, cum mutuans petit triticum ſibi debitum. Nam mutuatarius non ſoluens, incipit eo tempore eſſe in mora.

184. SEXTVM DVBIVM EST. In qua menſura, pondere, aut numero, mutui reſtitutio fieri debeat, quando pretium mutatum eſt. Exemplum ſit, ſi mutuo dederim decem modios tritici, valentes ſingulos triginta aſſes, poſſumne nunc quindecim modios recipere in ſolutionem, quando ſinguli valent tantum viginti aſſes? Ad quod Sotus lib. 6. de iuſt. & iure queſt. 1. art. 2. reſpondet: ſiue pretium maneat idem, ſiue diuerſum, mutuum reddendum eſſe in eadem quantitate naturali, eiufdem qualitatis, atque bonitatis, cuius fuit datum: ita ut ſi decem accepit mutuo, teneatur tantum reddere decem eiufdem bonitatis. Quam reſponſionem Nauar. in Euchir. cap. 17. nu. 242. approbat. Petrus vero à Nauar. lib. 3. de reſtit. cap. 2. nu. 251. & aliquot ſequunt. eam reiicit, quia vt in cæteris contractibus, ſic & in mutuo valor (cui, non autem ſubſtantia rei, conuenit menſuram eſſe ciuilem) attendi debet, ad hoc, vt nulla iniuſtitia committatur, ſed proportio ſeruetur reddendo æquale pro æquali. Sic enim licet vinum ſit in æquale oleo in ſubſtantia, aut quantitate, ſi tamen æquale ſit in valore, dum in ſolutionem non inuito mutuatore datur, nulla iniuſtitia committitur. Poteſt vero committi, ſi accepta quantitate tritici quindecim aureorum, parer in menſura & bonitate reſtituas, quando valet tantum decem aureos. Nam id perinde eſſe poteſt, ac ſi accepſſis mutuo à me 15. aureis, quos potui ex meo tritico mihi cõficere, tantum reſtituas decem. Quando quidẽ non poſſum plures ex tritico reſtituto habere. Accedit quod ex cõmuni Doctõrum cõſenſu iniuſtũ ſit obligare mutuatarium, vt rem quo modo paruo pretio venit, non reddat nullo tempore quo plaris æſtimabitur; quæ iniuſtitia non cõtingeret, ſi in mutuo, ex ſubſtantia rei mutuata, non autẽ ex illius valore, attendenda eſſet æqualitas: quia ex eo, quod valor rei augetur, nõ deſinit eſſe æqualitas in ſubſtantia.

Pro reſolutione dicendum eſt. Primo, ſi tempus non ſtatuarur ſolutioni faciendæ in eadem ſpecie, mutuatorem poſſe exigere mutuum, quando ſumentum, oleum, vinum, nunquã, &c. videt plus valere, niſi mutuatarium prius ſoluere volentem impedit. Ratio eſt, quia tale damnum mutuatarius ipſe ſibi imputare debet, quod ante non ſoluert, cum id liberum ei eſſet. Qua tamen in reſi non contra iuſtitiam peccatur peccato conuulſionis, at certe contra liberalitatem, peccato auaritiæ; aut contra charitatem, peccato inhumanitatis peccati poteſt. Id quod ex circumſtantis, maxime perſonarum, & temporis, ac loci, erit diiudicandum.

Dicendum eſt ſecundo, ſi ſolutioni certum tempus ſtatuarur, & æque dubium ſit, num triticum, vinum, oleum, aut aliud eiufmodi quod mutuo datur, plus, an vero minus valiturum ſit tempore ſolutionis, quam æſtimetur tempore mutationis; pactum fieri poſſe, vt tantumdem reddatur in eadem ſpecie, pondere, vel menſura, quantum datur. Ratio eſt, quia nulla in eo cõmittitur iniuſtitia: cum ſicut mutuatarius exponit ſe periculo ſoluendi aliquid ſupra fortem, ſic etiam mutuator exponat ſe pari periculo perdendi aliquid de forte. Arque hac ratione procedere poteſt ſententia Soti; in ſolutione mutui non eſſe habendam rationem pretij, ſed ſubſtantia rei mutuata: vt ſcilicet tam bona, in pari pondere, numero, vel menſura reddatur, quam accepta eſt, ſiue plus, ſiue minus valeat.

Dicendum eſt tertio, ſi frumentum, vinum, oleum, aut aliud eiufmodi cum mutuo datur, ſciatur tempore ſolutionis futuræ plus valiturum, vt oportere diſtinctione. Etenim ſi mutuator tale ſuum frumentum, vinum, &c. erat ſeruaturus vſq; ad tẽpus illud quod ſolutioni præſignitur, non peccat petendo, vt tantumdem frumẽti, vini &c. ſibi in eadem ſpecie, pari bonitatis, & menſuræ reddatur: dummodo tamen mutuatario non tollat libertatem ante ſoluendi, ſi voluerit. Ratio eſt, quia nihil plus habet ex mutuo, quam ſine eo habuiſſet. Si vero non erat ſeruaturus, vſuram committeret lucrum faciens ex mutuo, accipiendo incrementum pretij; tritici, vini, &c. quod alias non

non erat percepturus. Est enim communis Doctorum sententia, ut etiam tradit. Petrus à Nauar. loco citato num. 264. quod usura committatur, siue pecuniam, siue valorem quemcumq; pecunia æstimabilem accipiendo causa mutui: nec ab eo peccato excusetur, qui in mutuo, rem pretij maioris, quam dedit, exigit ex obligatione. Secus vero, si ex amicitia tantum, ut in sequen. cap. exponetur. Hæc ita docent Med. in Cod. De rebus restit. quest. 38. §. Est itaque. Angelus usura 1. §. 36. Sylu. eodem verbo, quest. 14. Couar. lib. 2. variarum reiol. cap. 3. num. 6. sub finem: ad quos Petrus à Nauar. in præced. n. 262. præter Palud. & Scotum, adiungit Nauarrum, tanquam libimet contrarium in eod. cap. 17. num. 29. sub scribentem sententiam Angeli.

SEPTIMUM DVBIUM EST. An frumentum, vinum, &c. quando carius est, licite possim æstimatum pretio corrente, mutare Caio, reddendum iuxta idem pretium? Ad quod respondendum est affirmatiue ex Syluestro in sequenti quest. 16. imo ex omnium mente ad Cap. In ciuitate, De vltis, prout habet Nauar. in sequenti num. 225. Et ratio est, quia tunc est venditio frumenti, vini, &c. pro pretio corrente: facta gratia mutuario, ut possit solutionem differre. Aduerte vero, quod et si liceat contra factu venditionis, frumentum, vinum, &c. cum timetur minus valiturum, dare alteri soluendum iuxta pretium præsens, nõ licere tamen contractu mutui, qui vltarius est, quando res aliqua traditur cum obligatione restituendi aliam maioris pretij, siue sit similis in substantia, & quantitate, siue nõ: quod bene notat Petrus à Nauar. in præcedenti n. 258.

OCTAVVM DVBIUM EST. An liceat frumentum, oleum, aut aliud eiusmodi vetus, mutare, ut nouum reddatur? Ad quod respondendum est distinctione. Nam qui frumentum, vel oleum, &c. certo, aut probabiliter nouit futurum melius, & maioris pretij, committit usuram taliter mutando; maxime, si mutuario tollens libertatem soluendi quando voluerit, ipsam obliget restituere nouum. Si autem mutuet, ne suum frumentum, vel oleum corumpatur, & tale tanti nunc æstimetur, quanti æstimabitur nouum tempore solutionis, nullam committit usuram. Ita docent Angelus usura 1. §. 74. & Sylu. eodem verbo quest. 17. Nauar. in Enchir. cap. 17. n. 224. Sotus in 6. De iust. & iure quest. 1. art. 2. Ratio autem est, quod in priori casu lucrum accipitur, nõ item in posteriori. Quod enim mutuator in eo vitet damnum corruptionis sui frumenti, id fit sine iniuria mutuarij, qui non compellitur plus reddere quam accipiat, perinde ac si id ipsum factum esset sine iniuria emptoris, cui illud iusto pretio venditum fuerit. Quinimo, ut ibidem addit Nauarrus, non esset usura, si frumentum quod statim venditurus eras mutues exigendo lucrum, quod es percepturus ex venditione; si quidem frumentum nouum verosimiliter minus valiturum est, quam valuit ipsum vetus. Id enim non est plus exigere ratione mutui; sed ratione lucri cessantis, quod licitum est per tradita in præced. lib. 13. cap. 8.

VLTIMVM DVBIUM EST. An si Titius habeat pecuniam, quam timet in futurum minus valituram, eo quod certo, aut probabiliter credat eius æstimatione minuentam lege Principis, aut Comunitatis statuto, an inquam possit licite eam mutare Caio, reddendam in eo pretio quo tunc æstimatur? Ad quod respondendum est, nõ posse, si pecuniam ipsam erat seruaturus vsque ad tempus talis diminutionis; quia usuram committeret faciendolum ex mutuo, seu plus habendo ratione mutui, quam sine eo habuisset. Si vero erat statim eamdem consumpturus antequam pretium minueretur, potest pretium currente tempore mutationis exigere, ratione damni, quod alioqui ex mutatione ipsa sibi emergeret. Nec refert quod seruata non esset tanti valitura. Nam possum mutuate pecuniam æquali pretio reddendam, quantumcumque esset alioqui apud me peritura: sicut possum iusto pretio rem meam vendere, quam certo seio, apud me manentem à latronibus surripiendam. Nam quamuis sperate non liceat lucrum ex mutuo, licet tamen vitare damnum, dummodo sine damno alterius fiat. Ita docent in verbo usura 1. Angelus §. 76. & Sylu. quest. 15. de Tabiena quest. 9.

CAPVT XL

De Mutuo in ordine ad usuram.

SVMMARIVM.

- 189 Mutuus ad conciliandam sibi mutuarij amicitiam, etiam si eam deducat in pactum, non committit usuram.
- 190 Dando mutuum ad consequendum Eccllesiasticum beneficium, committitur simoniam, tum etiam usuram.
- 191 Quatenus usurarium sit mutuum dare exigendo supra sortem aliquid alius debitum.
- 192 Quando tale quid censetur illicitum, etiam si non sit usurarium.
- 193 Non est usurarium mutuo dare, ad redimendam vexationem iniustam.
- 194 Est autem, dare ad redimendam vexationem iniustam.
- 195 Quod verum est, etiam quoad penam que non debetur ante iudicis condemnationem.
- 196 De dubio, an usura committatur, cum quis alicui mutuat cum pacto, ut sibi remittet: cuius pars affirmans est tenenda.
- 197 Quæ ratione possit nihilominus teneri pars negans.
- 198 Non esse illicitum dare mutuo pecuniam, adiecto pacto, ut mutuarius alium contractum statim celebret.
- 199 In quo tamen cauendum est, ne mutuarius damnificetur, ac ne scandalum generetur.
- 200 Usurarium est mutuum, quod datur adiecto pacto, ut mutuarius teneatur venire ad molendum in mutuarij molendino, &c.
- 201 Taliter mutuus, quatenus teneatur ad restitutionem.
- 202 Usura committitur dando mutuo Principi, adiecto pacto, quod concedet ei officium aliquod temporale.
- 203 Quatenus teneatur mutuus dimittere officium tali modo acceptum.
- 204 Usurarium est mutuate sub pignore cum pacto, quod fructus ex illis percepti, interim dum solutio non fit, cedant in commolum mutuantis.
- 205 Obligatio ad restitutionem inde sequens.
- 206 Explicatio dubij, an qui dicuntur montes pietatis, sint liberi ab omni usura.
- 207 Sententia dicentium esse liberos, est tenenda, & cur.
- 208 Solutio rationum in contrarium, cum aliquot additionibus.
- 209 Duo dubia de cumulo qui in subsidium pauperum ex contributionibus ciuium constituitur.
- 210 Quatenus usurarium sit, vel non sit contractus ille quo Principi, aut Reip. mutuo datur ea lege, ut aliquid ex illius redditibus accipiatur quotannis.
- 211 Quando usurarium sit, aut non sit contractus assicuratiõis à mutuario celebratus cum mutuatore.
- 212 Quomodo intelligendum sit Cap. Naviganti, De usuris.

VSURA peccatum in mutuo tantum per se contingere, & in cæteris contractibus non nisi ratione mutui, satis constat ex præcedenti lib. 23. cap. 4. & aliquot sequentibus. Vnde etiam sufficienter intelligitur generalis ratio iudicandi, quando in eodem illa contingat: sed quia descendendo ad particulaia, tale quid peculiarem habet difficultatem in nonnullis casibus, non est abs re hic ei occurrere aliquot dubiorum explicatione.

DVBIVM IGITUR PRIMVM EST. An si quis alteri ad hoc mutuet, ut sibi sit amicus, mutuum sit usurarium? Ad quod respondendum est negatiue: quoniam amicitia non est pecunia æstimabilis, quæ ita modum esse requireretur ad rationem usura, iuxta ea que circa illius definitionem dicta sunt in memorato cap. 4. Atque Doctores communiter ita tenent, & satis expresse indicauit D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 2. Neque refert quod (ut in comment. De usuris, n. 6. & in Enchir. cap. 17. n. 207. Nauar. habet) omnis vir probus bonorū amicitiam plus, quam aliquam pecuniæ quantitatem æstimaret, imo illam pretio emeret. Sciendum enim est, non ideo negari amicitiam pecunia æstimabilem esse, quod non sit pretiosior quam pecunia; sed quod si apte statuta, nec vendatur, nec ematur, consistatque in voluntate, que non cogitur, sed libero suo arbitrio, prout libuerit, affectum eiusmodi elicit, aut cohibet.